

регулювання внутрішніх економічних відносин застосовують внутрішньогосподарські розрахункові ціни на продукцію підрозділів основного виробництва, а також роботи та послуги допоміжних і обслуговуючих виробництв. На відміну від ринкових цін, стосовно яких ставиться завдання зробити їх відомими для всіх операторів ринку, внутрішньогосподарські розрахункові ціни, як правило, є конфіденційними.

Отже, ринкові ціни формуються під впливом попиту і пропозиції і виконують якісно зовсім інші функції порівняно з внутрішньогосподарськими цінами. Внутрішньогосподарські розрахункові ціни виконують одну основну функцію – функцію оцінки результатів діяльності внутрішніх підрозділів підприємства за певний період часу, як правило за рік, а також роль економічного інструмента визначення розмірів матеріального стимулювання працюючих за колективні річні результати. Похідною (допоміжною) є функція розподілу новоствореної вартості між підрозділом, з одного боку, та підприємством – з іншого боку.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

***БЕРЕЗІВСЬКИЙ Я.П.,
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ***

Вертикальна інтеграція сприяє концентрації виробництва і становленню асоційованих форм аграрного бізнесу на демократичних засадах. За цих умов кожен учасник інтеграції володіє юридичним правом і має економічні можливості для виходу на інший економічний та географічний рівень інтеграції. Зв'язок учасників інтеграції повинен бути двостороннім. Адаже система асоційованої участі сільськогосподарських товаровиробників у процесі вертикальної інтеграції не є замкнутою. Більше того, в сучасних умовах є можливою і необхідною асоційована участь заготівельних, переробних, агросервісних і інших підприємств у капіталі сільськогосподарських товаровиробників.

Вертикальна інтеграція є більш прогресивним процесом, ніж горизонтальна, адже до процесів горизонтальної інтеграції залучаються підприємства однієї сфери АПК, а відтак цей вид інтеграції не приводить до створення підприємств інших сфер і не

розширює функції сільськогосподарських підприємств за їх традиційні межі, що у свою чергу не сприяє розвитку аграрного бізнесу.

Отож, ефективність агропромислового виробництва і актуальність першочергових завдань полягають у тому, щоб замкнути ті ланки системи агропромислового виробництва, які зумовлюють диспаритет цін, монополізм, розривають міжгалузеві зв'язки товаровиробників, доводять сільськогосподарські підприємства до збитковості, завдають великих втрат недовантаженням виробничих потужностей тощо. Доцільно було б об'єднати зусилля сільськогосподарських та агросервісних підприємств, переробної промисловості, заготівельних організацій та фірмової торгівлі з метою створення вертикальних кооперативних об'єднань, засновниками яких повинні стати сільськогосподарські товаровиробники.

Якщо у такий спосіб об'єднати зусилля товаровиробників, заготівельників, переробників і торговельників у рамках єдиного агропромислового формування (кооперативу, асоціації, корпорації тощо) і звільнившись від посередників у відносинах можна здешевити виробництво продукції і знайти справедливіший спосіб розподілу виручки від реалізації готової продукції між партнерами відповідно до їх реального внеску у готовий продукт, відповідно до затрат на його виробництво.

Вважаємо, що агропромислова інтеграція дає цілу низку економічних переваг: зниження рівня невизначеності в постачанні і збуті для асоційованих членів спільного бізнесу; обмеження недосконалої конкуренції; впровадження досягнень науково-технічного прогресу; зниження виробничих витрат учасників інтеграції; додаткові джерела фінансування. Координація зусиль аграрних, переробних і сервісних підприємств дозволяє здійснювати своєчасні розрахунки за сировину, збільшувати завантаження виробничих потужностей переробних підприємств, оновлювати устаткування, використовувати прогресивні технології, що дає можливість зменшити неплатежі, поліпшити фінансовий стан як сільськогосподарських, так і інших інтегрованих підприємств. Тобто, агропромислова інтеграція означає організаційне поєднання сільськогосподарського і технологічно пов'язаного з ним промислового виробництва з метою одержання кінцевої продукції із сільськогосподарської сировини і досягнення більшої економічної вигоди завдяки взаємній матеріальній заінтересованості і відповідальності всіх учасників агропромислового виробництва за

кінцеві результати господарювання. Вона може організаційно поєднати всі або основні стадії агропромислового виробництва й обігу, зокрема виробництво сільськогосподарської сировини, її транспортування, зберігання, переробку і реалізацію кінцевого продукту.

У процесі інтеграції сільськогосподарського і промислового виробництва створюється додатковий синергетичний ефект, який знаходить свій прояв у вищій економічній ефективності інтегрованого виробництва порівняно з відокремленим. Основними джерелами одержання агропромисловими формуваннями синергетичного ефекту є істотне зменшення втрат сільськогосподарської продукції, особливо швидкопсувної, за рахунок зведення до мінімуму розриву між її збиранням і промисловою переробкою; збільшення обсягу виробництва кінцевої продукції за рахунок утилізації нестандартної сільськогосподарської продукції та побічних відходів, які без інтегрованого виробництва використовуються нераціонально; скорочення витрат на транспортування продукції до місць переробки великих переробних підприємствах чи для споживання населенням.

Отже, організація аграрного бізнесу в індивідуальній і асоційованій формах мають свої відмінності, особливості і сфери поширення. Серед таких для асоційованих форм притаманні – власність є приватно-спільною; фінансова відповідальність здебільшого обмежена розміром паю; термін функціонування підприємства залежить від фінансового стану і становища підприємства на ринку продовольства; сферою найбільш ефективного вкладання капіталу є суміжні (обслуговуючі) з сільськогосподарським виробництвом галузі; залучення додаткового капіталу необмежене тощо.

Хочемо наголосити на тому, що при становленні організаційно-правових структур аграрного бізнесу асоційованого типу значну роль відіграє не кількість учасників та засновників, а наявність ефективних власників як суб'єктів інтеграційних процесів. Більше того, досить часто на загальну ефективність підприємницької діяльності впливають не розміри чи ресурсне забезпечення підприємства, а наявність чи відсутність узгоджених інтересів. Саме тому є необхідність в обґрунтуванні перспектив асоційованої участі у бізнесі, здійсненні оцінки потенційної економічної та соціальної ефективності від організації бізнесу в асоційованих формах та розробки шляхів трансформації існуючих організаційно-правових форм виробничого, комерційного та фінансового підприємництва в процесі інтеграції в асоційовані форми аграрного бізнесу.